

Ібатулін Марат, Свиноус Надія. Удосконалення державної підтримки виробництва м'яса в контексті продовольчого забезпечення населення України. *Економічний дискурс*. 2022. Випуск 1-2. С. 23-33.
DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-1-3>

УДК 338.439:637.5(477)

JEL Classification Q18, L66, H53

Ібатулін Марат

д.е.н., професор кафедри адміністративного менеджменту та зовнішньоекономічної діяльності
Національний університет біоресурсів і природокористування України
м. Київ, Україна

E-mail: imi_1@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8765-6261

Свиноус Надія

доктор філософії в галузі менеджменту, асистент кафедри обліку і оподаткування
Білоцерківський національний аграрний університет
м. Біла Церква, Україна

E-mail: Svnadia94@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3640-0519

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА В КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Анотація

Вступ. Сформовані міжгалузеві зв'язки в м'ясопродуктовому підкомплексі характеризуються складністю та різноманітністю форм і методів, посиленням впливу на кінцеві результати функціонування організації м'ясопродуктового підкомплексу загалом. Крім того, існуючі міжгалузеві зв'язки впливають на темпи економічного зростання та перспективи розвитку економіки країни. Тому, формування нової системи економічних відносин у сучасних умовах зумовлюють необхідність розвитку міжгалузевої взаємодії у структурі агропромислового комплексу України.

Методи. Дослідження проводилось з використанням загальнонаукових методів і прийомів: логічного і якісного аналізу та синтезу – при обґрунтуванні теоретичних підходів функціонування м'ясопродуктового підкомплексу, системно-структурного аналізу – при аналізі сучасного стану діяльності підприємств м'ясопродуктового підкомплексу; порівняльного аналізу – при порівнянні зарубіжного і вітчизняного досвіду ведення діяльності у зазначеній галузі; метод причинно-наслідкового аналізу – для визначення проблем в розвитку підприємств м'ясопродуктового підкомплексу та галузі; логічного узагальнення – для формування висновків та пропозицій.

Результати. Вважаємо, що реалізація заходів щодо розвитку сімейних тваринницьких ферм буде сприяти створенню нових постійних робочих місць. Задля більшої позитивної динаміки в цьому напрямі необхідна розробка спеціальних програм кредитування створення як сімейних ферм, так і цехів з переробки продукції тваринництва, що є мірою «зеленої корзини» і не підпадає під обмеження за умов членства України в СОТ.

На нашу думку, розмір грантової підтримки на розвиток сімейних тваринницьких ферм повинен бути безпосередньо пов'язаний із зобов'язаннями одержувачів за певним обсягом виробленої продукції відповідної якості. Тільки в цьому випадку можна говорити про ефективність державних коштів, що направляються на підтримку малих форм господарювання.

Перспективи. Членство України в ЄС буде вимагати розробки ефективних методів державної підтримки виробників м'яса України з метою забезпечення їх конкурентноспроможності як на внутрішньому, так і світовому ринку агропродовольства за якісними та вартісними показниками, що становить перспективи наших подальших досліджень.

Ключові слова: державна підтримка, суб'єкти підприємницької діяльності, грантова підтримка, м'ясна продукція, м'ясопродуктовий комплекс.

Вступ.

Формування нової системи економічних відносин у сучасних умовах зумовлюють необхідність розвитку міжгалузевої взаємодії у структурі агропромислового комплексу України. Сучасний етап розвитку міжгалузевих зв'язків характеризується рядом критеріїв, які не сприяють підвищенню ефективності агропромислового комплексу загалом та м'ясопродуктового підкомплексу, зокрема. Сформовані міжгалузеві зв'язки в м'ясопродуктовому підкомплексі характеризуються складністю та різноманітністю форм і методів, посиленням впливу на кінцеві результати функціонування організацій м'ясопродуктового підкомплексу загалом. Крім того, існуючі міжгалузеві зв'язки впливають на темпи економічного зростання та перспективи розвитку економіки країни.

Особливо важливим сьогодні є питання ефективного управління процесами функціонування м'ясопродуктового підкомплексу, розвиток підприємств якого відіграє провідну роль у забезпеченні сталого розвитку країни та для забезпечення продовольчої та національної безпеки країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню проблем розвитку та організаційно-економічного стимулювання підприємництва в економіці й агропромислового комплексі присвятили свої праці такі вчені, як: О. Алексєєнко, Ю. Алескерова, В. Аранчій, С. Азізов, А. Бабич-Побережна, П. Березівський, В. Бондар, В. Грицик, О. Гнилянська, М. Гладій, Б. Данилишин, Л. Дейнеко, О. Дацко, Є. Данкевич, О. Кубай, Н. Корнева, А. Коваленко, Г. Кундєєва, С. Ковальчук, Р. Логоша, В. Месель-Веселяк, Є. Майовець, О. Мазуренко, Л. Мартинюк, П. Пуцентейло, І. Салькова. Однак науково-теоретичні та методично-практичні засади розвитку та організаційно-економічного стимулювання підприємницької діяльності в м'ясопродуктовому підкомплексі вимагає поглибленого дослідження і постійного удосконалення методів державної підтримки.

Мета.

Мета дослідження – на основі узагальнення досліджень науковців та результатів практичної діяльності суб'єктів підприємницької діяльності м'ясопродуктового підкомплексу запропонувати практичні рекомендації по удосконаленню методів державної підтримки виробників м'ясної продукції в контексті продовольчого забезпечення населення.

Методологія дослідження.

Дослідження проводилось з використанням загальнонаукових методів і прийомів: логічного і якісного аналізу та синтезу – при обґрунтуванні теоретичних підходів функціонування м'ясопродуктового підкомплексу, системно-структурного аналізу – при аналізі сучасного стану діяльності підприємств м'ясопродуктового підкомплексу; порівняльного аналізу – при порівнянні зарубіжного і вітчизняного досвіду ведення діяльності у зазначеній галузі; метод причинно-наслідкового аналізу – для визначення проблем в розвитку підприємств м'ясопродуктового підкомплексу та галузі; логічного узагальнення – для формування висновків та пропозицій.

Результати.

Аналіз стану агропромислового комплексу загалом та м'ясопродуктового, зокрема, виявив різкий спад обсягів виробництва його продукції, що пов'язано значною мірою із розривом чи ослабленням міжгалузевих зв'язків на регіональному та внутрішньовиробничому рівнях діяльності суб'єктів господарювання. В результаті сформувалася незбалансована відтворювальна структура м'ясопродуктового підкомплексу, низька ефективність використання ресурсів, ослаблення

міжгалузевих потоків та пропорцій, руйнування матеріально-технічної бази та зниження ефективності функціонування підкомплексу, загалом.

На нашу думку, нівелювання виявлених недоліків можливе в результаті формування та розвитку ефективних механізмів реалізації міжгалузевих зв'язків, які враховували б інтереси всіх суб'єктів м'ясопродуктового підкомплексу, пріоритети формування міжгалузевих пропорцій, що відображають структурні елементи державного регулювання; вироблення нових стратегій розвитку м'ясопродуктового підкомплексу як цілісної системи, спрямованої на формування продовольчої безпеки країни, забезпечення підприємств сільськогосподарською сировиною, зростання життєвого рівня населення, підвищення конкурентоспроможності виробників м'яса та м'ясопродукції в країні.

Одним з найпоширеніших засобів прогнозування є побудова лінії тренда засобами MS Excel на основі точкової діаграми за фактичними даними минулих періодів. MS Excel пропонує різноманітні типи апроксимуючої залежності: лінійна, логарифмічна, поліноміальна, степенева, експонентна, лінійна фільтрація. Вибір моделі для прогнозу залежить від достовірності прогнозу.

Для визначення обсягів необхідної кількості м'яса різних видів і відповідно кількості відповідних видів сільськогосподарських тварин було розроблено два варіанти: перший – норма споживання 70 кг/рік на душу населення; другий – 90 70 кг/рік на душу населення. При цьому було зроблено припущення, що не буде імпорту мяса і м'ясопродуктів в Україну, а буде спостерігатися експорт.

Як свідчать результати проведених досліджень, протягом 2021-2030 рр., з метою забезпечення мінімальної науково-обґрунтованої та фізіологічної норм споживання та при забезпеченні мінімального обсягу експорту, необхідно здійснювати поступове нарощення обсягів виробництва яловичини та свинини за рахунок нарощування поголів'я корів, головним чином м'ясного напрямку, продуктивності та свиней.

При цьому буде спостерігатися незначне скорочення поголів'я птиці (табл.1).

Таблиця 1. Динаміка прогнозних значень виробництва м'яса різних видів в Україні (тис. т.)*

Показник	Роки										2030 р. в % до	
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2021	2029
Варіант 1												
М'ясо усього	3245	3283	3323	3366	3413	3463	3516	3574	3635	3700	114,0	101,8
яловичина і телятина	579	614	652	693	736	781	829	880	935	993	171,5	106,2
свинина	1166	1187	1209	1231	1254	1277	1300	1324	1349	1374	117,8	101,9
м'ясо птиці	1414	1394	1373	1354	1334	1315	1296	1277	1258	1240	87,7	98,6
інші види м'яса	87	87	88	89	90	90	91	92	93	93	106,9	100,0
Варіант 2												
М'ясо усього	4722	4786	4855	4928	5006	5090	5179	5273	5374	5482	116,1	102,0
яловичина і телятина	934	991	1052	1118	1187	1260	1338	1420	1508	1601	171,4	106,2
свинина	1701	1733	1765	1797	1830	1864	1898	1933	1969	2005	117,9	101,8
м'ясо птиці	1864	1837	1810	1784	1758	1733	1708	1683	1659	1635	87,7	98,6
інші види м'яса	224	226	227	229	231	233	235	237	239	241	107,6	100,8

*Джерело: власна розробка авторів.

Для розвитку м'ясопродуктового підкомплексу потрібна оптимізація бізнес-процесів, коли є гарантії забезпечення балансу виробництва та споживання м'ясопродуктів та м'ясної сировини за ціною, що дозволяє виробникам м'ясної сировини мінімізувати витрати на виробництво. Дефіцит м'ясних ресурсів у м'ясопродуктовому підкомплексі виникає при обмеженні обсягу, порушенні правил утримання тварин, порушенні технології зберігання сировини, затримці в часі поставок певного виду м'ясної сировини та неможливості її еквівалентної заміни, нераціональному

використанні, несвоєчасній оплаті м'ясних ресурсів, а також при негативних проявах спеціалізації господарств-виробників м'ясної сировини, яких можна уникнути при збалансованому розвитку економіки країни та її регіонів на прогресивній основі. Зрозуміло, що необхідний обсяг споживаної м'ясної сировини має визначатися, виходячи з медичних норм споживання м'ясної сировини та м'ясної продукції.

Розраховані значення наведених показників означають, що зростання обсягів продаж відбувалося з допомогою збільшення загальної ємності ринку.

Розвиток агропромислового комплексу загалом та м'ясопродуктового підкомплексу, зокрема, потребує обов'язкового державного регулювання відтворювальних процесів. Світовий досвід свідчить, що у середині 1990-х років рівень державного регулювання сільського господарства США становив лише 38%, у Японії – 35%. Понад 65% державне втручання у економіку аграрного сектора становило в Німеччині, Норвегії, Італії, Великобританії.

Вчені-економісти у своїх працях говорять про необхідність державного регулювання економіки [1]. Міжгалузеву конкуренцію у м'ясопродуктовому підкомплексі – дуже складний процес і його не можна залишати на саморегулювання в умовах ринкових відносин. Особливе становище м'ясопродуктового підкомплексу пояснюється природними факторами, просторовою розосередженістю, структурною складністю, системністю, взаємоув'язкою з іншими галузями та сферами сільськогосподарського виробництва, виробництвом життєво важливої продукції.

Структура міжгалузевих зв'язків у м'ясопродуктовому підкомплексі багато в чому залежить від розроблених та реалізованих державних заходів, спрямованих на підтримку та розвиток підкомплексу (рис. 1).

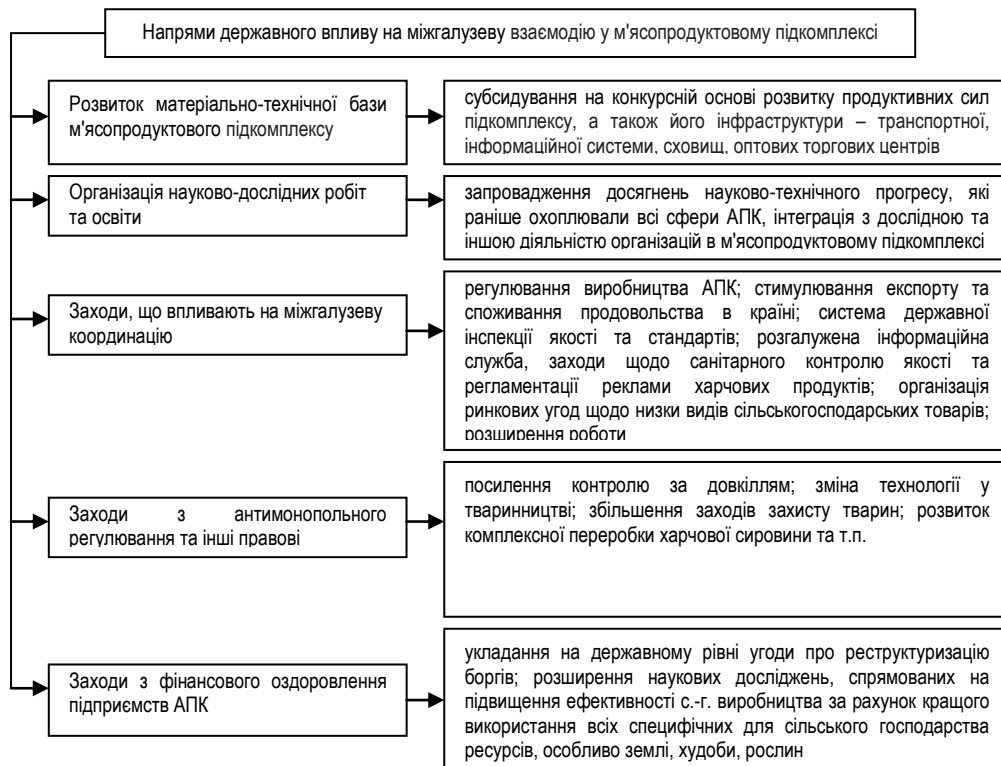

Рис. 1. Напрями державного впливу на міжгалузеву взаємодію у м'ясопродуктовому підкомплексі*

*Джерело: власна розробка авторів.

Також значну увагу необхідно приділити організаційній структурі м'ясопродуктового підкомплексу, яка має враховувати інтереси забезпечення сталого розвитку підкомплексу, а також підвищення економічної ефективності виробництва з урахуванням інтеграції – об'єднання економічно слабких господарств із прибутковими організаціями (переробними, торговими, сервісними), а також організаціями несільськогосподарського спрямування (організації, що надають інвестиційні ресурси, техніку, оборотні кошти тощо).

Про недосконалість механізму інтеграції говорить саме той факт, що розподілом доходів в інтегрованому формуванні займається інтегратор. Це призводить до того, що знижується зацікавленість сільськогосподарського виробника в ефективній діяльності, розвитку виробництва. Тому, на певній стадії розвитку сільськогосподарські виробники прагнутимуть вийти з інтегрованого формування.

П. Саблук наголошує, що у сучасних умовах формується двополюсна «структура аграрного сектора, що складається, з одного боку, з найбільших сільськогосподарських корпорацій, з іншого, з дрібних сільгоспорганізацій та сімейних господарств, що пов'язано з економічною та соціальною диференціацією господарств» [2].

П. Саблук справедливо наголошує на необхідності заохочення комерційного співробітництва великих і малих сільгоспструктур, а також розвитку «контрактного сільського господарства» [3]. Аналіз світового досвіду у цій сфері свідчить про те, що саме вертикально організовані зв'язки сприяють формуванню великих фірм в аграрній сфері та досягненню високої ефективності кінцевого виробництва.

Основні напрями механізму державного регулювання ринку м'ясної сировини представлені на рис. 2.

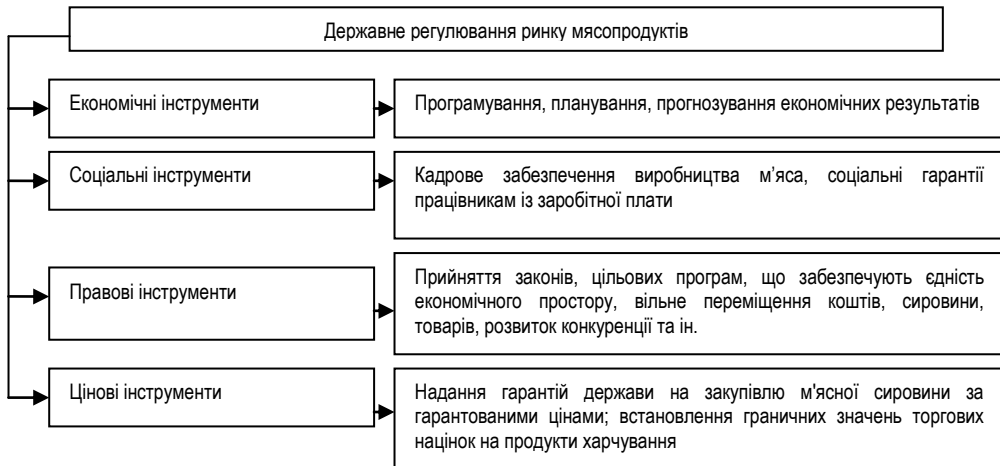

Рис. 2. Напрями та методи державного регулювання ринку м'ясопродуктів*

*Джерело: власна розробка авторів.

Встановлення державних гарантій приймання всієї виробленої м'ясної сировини виключає безпосередній вихід сільських товаровиробників на ринок. Однак, у цьому випадку держава забезпечує прийом продукції за гарантованими закупівельними цінами у разі, якщо товаровиробник не звернувся до ринкових каналів.

Держава має бути зацікавлена у накопиченні резервів, оскільки резерви забезпечують формування та нормальне функціонування ринку м'ясної сировини навіть за відсутності її запасів.

Всі представлені форми та методи державного регулювання ринку м'ясної сировини сприяють розвитку та становленню ринкової економіки. Крім того, вони впливають як на

стабілізацію та підвищення ефективності виробництва сировини, так і на насичення ринку.

Таким чином, серед основних напрямів удосконалення міжгалузевих пропорцій у м'ясопродуктовому підкомплексі можна виділити:

- створення міжгалузевих формувань з урахуванням як прямого комбінування у межах єдиної власності, так і з використанням міжгалузевої інтеграції. Це дозволить досягти вищого рівня кооперації та інтеграції у м'ясопродуктовому підкомплексі;

- встановлення прямих зв'язків між галузями м'ясопродуктового підкомплексу;

- створення умов для своєчасного постачання сировини та кінцевої продукції, відповідної специфікації тощо;

- укладання тимчасових ринкових угод, розвиток міжгалузевих зв'язків;

- використання економічних та фінансових інструментів, що сприяють підвищенню ефективності економічного механізму розвитку м'ясопродуктового підкомплексу.

В умовах обмеженої державної підтримки галузі особливої актуальності набувають питання кількісного зростання підтримки та підвищення її ефективності. Ці питання тісно пов'язані між собою, оскільки, з одного боку, немає сенсу розпорюшувати обмежені ресурси, нарощуючи неефективну підтримку, з іншого боку, навіть ідеально вивіреним механізмом підтримки зможе компенсувати її недостатній обсяг.

З ефективністю державної підтримки аграрного сектору України тісно пов'язане питання її розподілу серед потенційних отримувачів. На нашу думку, здійснюючи підтримку, доцільно керуватися не лише принципом розподілу матеріальної допомоги на підставі показників економічної ефективності виробництва чи його фізичного обсягу, а й принципом мінімально необхідного соціального ефекту. Оскільки розвиток та існування більшості сільських населених пунктів безпосередньо залежить від діяльності сільськогосподарських підприємств, доцільно розподіляти підтримку в такий спосіб, щоб забезпечити утримання «на плаву» навіть явно збиткових господарств корпоративного сектору аграрної економіки, поєднуючи її, зрозуміло, із заходами щодо усунення причин їх неефективності.

Причиною такого підходу у наданні підтримки є те, що у сільській місцевості досить складно організувати робочі місця, не пов'язані з аграрною сферою; їх створення потребує значних капіталовкладень та є досить ризикованим підприємством. На нашу думку, краще виправляти ситуацію на існуючому підприємстві, а не допустити його зникнення, а потім підняти виробництво (і село, яке без роботи в найкоротші терміни деградує) «з нуля».

На основі проведених досліджень науковцями доведено, що практики субсидування сільськогосподарського виробництва дозволили розробити ряд теоретико-методологічних положень, спрямованих на ефективніше використання цих засобів [4].

Зокрема, при здійсненні прямої бюджетної підтримки агропромислового виробництва ми пропонуємо перейти до двокомпонентного субсидування товарної продукції. Перший (менший) компонент субсидії передбачається перераховувати на рахунки організації-одержувача, і вона може розпоряджатися ним на свій розсуд: реінвестувати у виробництво, купуючи засоби виробництва: як основні, так і оборотні (паливо, електроенергію, сировину й матеріали та ін.); використовувати на поліпшення оплати праці на підприємстві тощо.

Другий компонент у нашій моделі можна охарактеризувати як безготівкову цільову субсидію, яка перераховується на спеціальний рахунок, зняти кошти з якого підприємство не має можливості. Воно може розпоряджатися коштами на цьому рахунку для досягнення суворо обумовлених цілей, до складу яких, на нашу думку, доцільно б віднести:

- придбання об'єктів основних засобів, у тому числі виплати за отриманими з цією метою кредитами;

- будівництво, реконструкція та капітальний ремонт (силами підрядних організацій) об'єктів основних засобів;

- проведення прикладних наукових досліджень (виплата грантів дослідницьким колективам

на проведення вишукувань щодо підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності організацій – одержувачів субсидій);

- погашення заборгованості перед бюджетами всіх рівнів.

Як можна помітити, даний компонент субсидії передбачає набагато менший рівень свободи розпорядження засобами, ніж класичний варіант. Це дозволяє домогтися, з одного боку, концентрації коштів другого компонента на цілях, які державна економічна політика в сільськогосподарському виробництві вважає пріоритетними, і, з іншого боку, залишає у віданні підприємства відповіді на питання «що робити», «як виробляти» (інакше кажучи, «у кого купувати фактори виробництва») та «для кого виробляти».

Таким чином, запропонований інструмент державної підтримки за своєю економічною сутністю є цілком ринковим, хоча містить вбудовані елементи регулювання стихійності ринкових рішень. При вивченні питання про раціональний рівень самостійності одержувачів другого компонента субсидії має сенс звернутися до висновку загальної теорії систем про те, що існують ситуації, коли максимум деякої підсистеми унеможливує досягнення оптимуму суміжних підсистем та надсистеми в цілому. Інакше кажучи, державне регулювання та державна підтримка аграрного сектору повинні встановити такий порядок використання другого компонента субсидії, який сприяв би досягненню максимального ефекту для національної економіки, а не лише для сільського господарства чи, тим більше, окремих його галузей.

Використовуючи методологічний підхід мультиплікатора, вперше запропонованого Дж. М. Кейнсом, можна очікувати, що найбільш раціональним використанням другого компонента субсидії є те, що призведе до максимального розширення попиту на засоби виробництва, що поставляються вітчизняною промисловістю.

Подібний розподіл коштів другого компонента гарантує попит з боку сільського господарства на продукцію вітчизняної промисловості. Отже, підтримуючи сільське господарство, необхідно системно підійти до проблеми та домогтися того, щоб підтримка, надана сільськогосподарському товаровиробнику, позитивно відобразилася на розвитку промисловості.

Як переваги запропонованого способу субсидування виробництва, порівняно з класичною субсидією як компенсацією частини виробничих витрат, можна відзначити такі. По-перше, поділ субсидії на компоненти дозволяє обійти проблему збільшення стимулів до опортуністичної поведінки одержувачів субсидії зі збільшенням витрат на субсидування з боку суб'єктів підтримки. Нарощування обсягу класичних субсидій, що компенсують витрати, може послабити стимули підвищення ефективності виробництва та збереження ресурсів, до спокуси завищення витрат; поділ субсидії на компоненти з різною динамікою граничної схильності до опортуністичної поведінки може певною мірою згладити цю проблему.

По-друге, створюються умови задля досягнення раціональнішої структури використання підтримки її одержувачами. На відміну від класичного випадку, при якому розподіл підтримки на компенсацію витрачених засобів виробництва залишено на розсуд одержувача підтримки, неявно виходячи з передумови про раціональність прийнятих суб'єктами економіки рішень, двокомпонентна субсидія ґрунтується на передумові про недосяжність у даних конкретно історичних умовах повністю раціональної поведінки підтримки без державного регулювання цього процесу.

Субсидування товарної продукції, а не витрат, за запропонованим варіантом дозволяє «від'язати» обсяг підтримки від вироблених одержувачами витрат. При необхідності, отже, можна встановлювати необхідну величину другого компонента на більш високому рівні, необхідному для прискореної модернізації матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств.

Отже, наступними питаннями, на які має дати відповідь теорія і практика регулювання аграрного сектору, стають, з одного боку, визначення оптимального розміру другого компонента субсидії, з другого – пошук найбільш раціональних нормативів розподілу другого компонента субсидії між рівнями економіки.

Як свідчать результати досліджень, малі форми господарювання аграрного сектору економіки здійснюють значний внесок у забезпечення продовольчої безпеки нашої держави, виробляючи близько 60% обсягів продукції м'ясного тваринництва. Вони також мають ключове значення у соціальній стабільності на сільських територіях. Особисті селянські господарства та фермерські господарства гідно заповнили нішу, що утворилася після розпаду СРСР і скорочення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції у великих і середніх сільськогосподарських підприємствах. Багато в чому саме малі форми господарювання зберігають сільський устрій життя, неповторну автентичність села на більшій території.

Сучасні реалії вимагають перегляду державної політики щодо малих форм господарювання та посилення як фінансової підтримки, так й інституційних механізмів стабільного їх розвитку. Безумовно, йдеться про узгодження обсягів цієї підтримки з обсягами виробництва сільськогосподарської продукції.

Як свідчать результати досліджень науковців, існуюча програма державної підтримки особистих селянських та фермерських господарств характеризується своєю непослідовністю та недостатнім рівнем фінансування, що негативно відображається на їх розвитку [5]

При розробці механізму державної підтримки малого підприємництва прийнято такі базові положення:

- мале підприємництво є повноправним та невід'ємним елементом системи господарювання та соціальної стабільності;

- підтримка підприємницької ініціативи громадян є однією з основ соціально-економічних перетворень та розвитку місцевого самоврядування;

- державна підтримка малого підприємництва здійснюється на основі дотримання взаємовигідного співробітництва підприємців, органів державної влади та місцевого самоврядування області.

Вважаємо, що в нинішніх умовах найбільш ефективним є запровадження грантової підтримки малих суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу – виробників продукції м'ясного тваринництва. Сама такий метод здатний істотно вплинути на зміцнення цього сегмента малих форм господарювання. Разом з тим, варто відзначити такі проблемно-пріоритетні зони (напрями) з підтримки фермерів-початківців.

По-перше, оскільки заходи з підтримки фермерів-початківців мають високу соціальну значимість для сільських жителів, то місцевим органам влади варто їх зробити своїм пріоритетом, як через збільшення фінансування, так і через підвищення середнього розміру гранту. Тим більше, що реалізація цих заходів відноситься до «зеленого кошика» і не підпадає під обмеження СОТ [6]. Виважений перерозподіл ресурсів на користь цього напрямку сприятиме створенню нових суб'єктів господарювання в аграрному секторі економіки, що забезпечують зростання виробництва на сільських територіях.

По-друге, підтримка початківців фермерів сприяє створенню в областях нових постійних робочих місць у сільській місцевості, а також позитивно впливає на галузі, що забезпечують сільське господарство ресурсами. У зв'язку з цим виникає необхідність прийняття комплексних програм підтримки малих сільгосптоваровиробників з урахуванням їхнього вкладу у підвищення зайнятості населення.

По-третє, назріває необхідність вироблення на загальнодержавному рівні чіткого алгоритму переходу особистих селянських господарств в статус офіційних підприємницьких структур, з податковими преференціями, що відображають соціальну значимість цієї категорії платників податків для розвитку сільських територій. Однак тут необхідний дуже обережний підхід, який може полягати у звільненні на кілька років від податків господарства, які змінили статус ОСГ на інші організаційно-правові форми.

По-четверте, недостатній розвиток інфраструктури на селі (логістика, потужності із зберігання та переробки продукції тощо) визначає необхідність окремого (цільового) фінансування

спрямованого на підтримку початківців фермерів, які бажають займатися цими проблемами. Подібні інфраструктурні проекти у сільській місцевості здатні вивести на вітчизняний та світовий ринок продукцію вищої якості, яка вироблена в умовах функціонування малого фермерського господарства [7].

Вважаємо, що в нинішніх умовах повинні бути створенні сприятливі умови для розвитку сімейних тваринницьких ферм на основі високотоварних особистих селянських господарств. Як свідчать результати досліджень науковців, основними пріоритетами діяльності сімейних тваринницьких ферм є: розведення великої рогатої худоби (молочний та м'ясний напрями) – 77,5% загальної кількості сімейних тваринницьких ферм; розведення овець, кіз, птиці, коней – 15,5%; свинарство, бджільництво, рибицтво – 7% [8]. Необхідно також зазначити, що вартість створення одного скотомісця в ОСГ, що розвивають сімейні тваринницькі ферми, менша у 2-4 рази, порівняно з ціною скотомісця у великих сільськогосподарських підприємствах.

Висновки і перспективи.

Вважаємо, що реалізація заходів щодо розвитку сімейних тваринницьких ферм буде сприяти створенню нових постійних робочих місць. Задля більшої позитивної динаміки в цьому напрямі необхідна розробка спеціальних програм кредитування створення як сімейних ферм, так і цехів з переробки продукції тваринництва, що є мірою «зеленої корзини» і не підпадає під обмеження за умов членства України в СОТ.

Значна частина господарств населення готова збільшити виробництво товарної продукції за умови розвитку системи її заготівель та обслуговуючої інфраструктури. У тваринництві це відіграє особливу роль, оскільки вона має базуватися насамперед на сільськогосподарській кооперації та інтеграції малих форм господарювання.

На нашу думку, розмір грантової підтримки на розвиток сімейних тваринницьких ферм повинен бути безпосередньо пов'язаний із зобов'язаннями одержувачів за певним обсягом виробленої продукції відповідної якості. Тільки в цьому випадку можна говорити про ефективність державних коштів, що направляються на підтримку малих форм господарювання.

Отже, членство України в ЄС буде вимагати розробки ефективних методів державної підтримки виробників м'яса України з метою забезпечення їх конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і світовому ринку агропродовольства за якісними та вартісними показниками, що становить перспективи наших подальших досліджень.

Список використаних джерел

1. Ільчук О. М. Державна підтримка сільського господарства в Україні. *Економіка АПК*. 2019. №2. С. 93-98.
2. Саблук П. Т., Хомин І. П. Розвиток аграрного сектору України: фінансовий аспект. *Економіка АПК*. 2020. №8. С. 45-51.
3. Саблук П. Т., Кропивко М. Ф., Могилова М. М. Агroeкономічні трансформації як вирішальна умова розвитку продовольчої сфери. *Продовольчі ресурси*. 2015. №5. С. 136-146.
4. Свиноус І. В., Микитюк Д. М. Економічні засади виробництва тваринницької продукції в Україні. *Продовольчі ресурси. Серія: Економічні науки*. 2015. №4. С. 57-61.
5. Шпикуляк О. Г., Алексеева О. В. Розвиток фермерських господарств в організаційно-економічному забезпеченні зайнятості населення. *Економіка АПК*. 2021. № 4. С. 95-107.
6. Копитець Н. Г., Волошин В. М. Сучасний стан та тенденції ринку м'яса. *Економіка АПК*. 2020. №6. С. 59-67.
7. Григор'єва Х. Теоретико-правовий аналіз Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №11. С. 85-89.
8. Пилипенко К. А., Скрипак М. О. Інституційні основи порядку створення фермерських господарств в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2021. №1. С. 73–78.

Статтю отримано: 21.04.2022 / Рецензування 06.06.2022 / Прийнято до друку: 30.06.2022

Marat Ibatullin

Dr. Sc. (in Economics), Professor
Department of Administrative Management and Foreign Economic Activity
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine

E-mail: imi_1@ukr.net

ORCID: 0000-0001-8765-6261

Nadiya Svynous

Ph.D. (in Economics), Assistant Lecturer
Department of Accounting and Taxation
Bila Tserkva National Agrarian University
Bila Tserkva, Ukraine

E-mail: Svnadia94@gmail.com

ORCID: 0000-0003-3640-0519

IMPROVING STATE SUPPORT FOR MEAT PRODUCTION IN THE CONTEXT OF FOOD SECURITY FOR THE POPULATION OF UKRAINE

Abstract

Introduction. Formed inter-branch connections in the meat product sub-complex are characterized by complexity and variety of forms and methods, increasing influence on the final results of the functioning of organizations of the meat product sub-complex in general. In addition, the existing inter-industry relations affect the rates of economic growth and prospects for the development of the country's economy. Therefore, the formation of a new system of economic relations in modern conditions necessitates the development of inter-sectoral cooperation in the structure of the agro-industrial complex of Ukraine.

Methods. The research was conducted using general scientific methods and techniques: logical and qualitative analysis and synthesis – when substantiating theoretical approaches to the functioning of the meat product sub-complex, system and structural analysis – when analysing the current state of operations of enterprises of the meat product sub-complex; comparative analysis – when comparing foreign and domestic experience of conducting activities in the specified field; the method of cause-and-effect analysis – to identify problems in the development of enterprises of the meat product sub-complex and the industry; logical generalization – for the formation of conclusions and proposals.

Results. We believe that the implementation of measures for the development of family livestock farms will contribute to the creation of new permanent jobs. For greater positive dynamics in this direction, it is necessary to develop special credit programs for the creation of both family farms and workshops for the processing of livestock products, which is a measure of the “green basket” and is not subject to restrictions under the terms of Ukraine's membership in the WTO.

In our opinion, the amount of grant support for the development of family livestock farms should be directly related to the obligations of the recipients for a certain amount of produced products of the appropriate quality. Only in this case can we talk about the effectiveness of state funds directed to support small businesses.

Discussion. Ukraine's membership in the EU will require the development of effective methods of state support for Ukrainian meat producers in order to ensure their competitiveness both on the domestic and global agri-food market in terms of quality and cost indicators, which is the perspective of our further research.

Keywords: state support, business entities, meat products, grant support, meat products complex.

References

1. Ilchuk, O.M. (2019). Derzhavna pidtrymka silskoho hospodarstva v Ukraini [State support of agriculture in Ukraine]. *Ekonomika APK* [The Economy of Agro-Industrial Complex], 2, 93–98. [in Ukr.].
2. Sabluk, P.T., & Khomyh, I.P. (2020). Rozvytok ahrahnoho sektoru Ukrainy: finansovyi aspekt [Development of the agricultural sector of Ukraine: financial aspect]. *Ekonomika APK* [The Economy of Agro-Industrial Complex], 8, 45–51. [in Ukr.].
3. Sabluk, P.T., Kropyvko, M.F., & Mohylova, M.M. (2015). Ahroekonomichni transformatsii yak vyrishalna umova rozvytku prodovolchoi sfery [Agroeconomic transformations as a crucial condition for the development of the food sector]. *Prodovolchi resursy* [Food Resources], 5, 136–146. [in Ukr.].
4. Svynous, I.V., & Mykytiuk, D.M. (2015). Ekonomichni zasady vyrobnytstva tvarynnytskoi produktsii v

Ukraini [Economic principles of livestock production in Ukraine]. *Prodovolchi resursy. Seriia: Ekonomichni nauky* [Food Resources: Series: Economic Sciences], 4, 57–61. [in Ukr.].

5. Shpykuliak, O.H., & Alieksieieva, O.V. (2021). Rozvytok fermerskykh gospodarstv v orhanizatsiino-ekonomichnomu zabezpechenni zainiatiosti naselennia [Development of farms in the organizational and economic provision of employment]. *Ekonomika APK* [The Economy of Agro-Industrial Complex], 4, 95–107. [in Ukr.].

6. Kopytets, N.H., & Voloshyn, V.M. (2020). Suchasnyi stan ta tendentsii rynku miasa [Current state and trends of the meat market]. *Ekonomika APK* [The Economy of Agro-Industrial Complex], 6, 59–67. [in Ukr.].

7. Hryhorieva, Kh. (2017). Teoretyko-pravovyi analiz Kontseptsii rozvytku fermerskykh gospodarstv ta silskohospodarskoi kooperatsii na 2018-2020 roky [Theoretical and legal analysis of the Concept of development of farms and agricultural cooperation for 2018-2020]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo* [Entrepreneurship, Economy and Law], 11, 85–89. [in Ukr.].

8. Pylypenko, K.A., & Skrypak, M.O. (2021). Instytutsiini osnovy poriadku stvorennia fermerskykh gospodarstv v Ukraini [Institutional bases of the order of creation of farms in Ukraine]. *Visnyk Berdianskoho universytetu menedzhmentu i biznesu* [Bulletin of Berdiansk University of Management and Business], 1, 73–78. [in Ukr.].

Received: 04.21.2022 / Review 06.06.2022 / Accepted 06.30.2022

